

Procés participatiu del Pla d'Arxius i Gestió Documental de Catalunya

Taula territorial de Terrassa (07.02.2019)

Direcció General del Patrimoni Cultural

25 d'abril de 2019

Assistents

Taula territorialitzada realitzada el 7 de febrer de 2019 a l'Arxiu Comarcal del Vallès Occidental amb els assistents següents:

	Cognoms, Nom	Adscripció
1	Joan Comasòlivas	Arxiu Municipal de Sabadell
2	Aida Parra	Arxiu de la Regió Policial Central
3	Maria José Fernández	Arxiu Comarcal del Bages
4	Olga Tàpias	Secretaria de l'Ajuntament de Sabadell
5	Jaume Munuera	Arxiu Municipal de Matadepera
6	Marta Munuera	Arxiu Municipal de Terrassa
7	Teresa Cardellach	Arxiu Municipal de Terrassa
8	Abel Rubio	Arxiu Comarcal d'Osona /Arxiu de la Seu de Manresa
9	Christian Moreno	Responsable arxiu Consell Comarcal del Vallès Occidental
10	Anahí Casadesús	ESAGED
11	Josep Lluís Llorca	Arxiu Municipal de Terrassa
12	Berta Blasi	Empresa privada
13	Marc Torras	Arxiu Comarcal del Bages
14	Maria Utgés	Arxiu Nacional de Catalunya
15	Joan Soler	Arxiu Municipal de Terrassa
16	Enric Sanllehi	Arxiu Municipal de Terrassa
17	Pere Pastallé	Xarxa arxivers municipals Diputació de Barcelona
18	Miquel Pérez Latre	Arxiu Nacional de Catalunya
19	Agnès Rueda	Xarxa arxivers municipals Diputació de Barcelona
20	Xavier Pedrals	Arxiu Comarcal del Berguedà
21	Àlicia Valencia	Arxiu Comarcal del Vallès Occidental
22	Alan Capellades	Arxiu Municipal de Terrassa
23	Joan Pérez Ventayol	ESAGED

Antecedents

El govern de la Generalitat de Catalunya, en la reunió d'11 de desembre de 2018, va aprovar el Pla d'Arxius i Gestió Documental de Catalunya com un projecte transversal i participatiu a desenvolupar els anys 2019 i 2020.

La primera fase del Pla és la realització d'un procés participatiu obert a les administracions públiques, responsables i professionals dels arxius i la gestió documental, institucions privades, empreses i associacions per a realitzar entre tots la diagnosi del Sistema d'Arxius de Catalunya (SAC).

La Direcció General del Patrimoni Cultural ha convocat vuit taules de debat en tot el territori. Amb aquesta trobada presencial iniciem el procés de participació, que continuarà després amb la convocatòria de taules d'experts per a reflexionar sobre els temes que hagin sorgit en el debat.

El debat en taules territorials s'organitza en dues parts. En una **primera part** els assistents expliquen què pensen de la situació del seu lloc de treball i sobre el centre, servei, institució o empresa on treballen, així com del sector de l'arxivística i la gestió documental en una visió més global. En una **segona part** es reflexiona sobre sis àmbits de debat.

Resum del debat general de la primera part

- Hi ha diferents models i tipologies d'arxius i de gestió documental, però en tots el paper de l'arxiver ha de ser fonamental. Existeix preocupació pel lideratge de l'arxiver.
- Es planteja que hi hagués un "manual" per als polítics en matèria de gestió documental i facilitar així la presa de decisions a alt nivell.
- Alguns arxius històrics s'estan trobant amb una gran acumulació de fons privats resultat d'una política molt proactiva de recollida. Així, manquen recursos humans per a poder gestionar i tractar els fons adquirits.
- Les polítiques d'inclusió de fons d'imatge i so als arxius històrics no està ben definida i hi ha un problema en el tractament i classificació d'aquests fons, que representen una part fonamental de la història recent de Catalunya.
- L'administració electrònica i la seva aplicació a tots els tipus d'arxius, així com el lideratge dels arxiviers en aquesta matèria, és un dels camps de preocupació. Un dels altres temes de preocupació és l'accés a la informació pública i la seva gestió.
- Cal un pla de preservació de la documentació electrònica a Catalunya a nivell de país i que es constitueixi un iArxiu que sigui una eina única per tots els arxius. A nivell d'organització és molt millorable.
- S'ha de repensar l'organigrama del SAC i es descriu el model australià com exemple. Així, dins del SAC, s'ha de plantejar quin paper ha de tenir l'ANC a l'estructura del sistema d'arxius.
- Més que fer un pla d'arxius per al 2030 es proposa reformar la Llei d'Arxius.
- Té sentit que hi hagi un arxiver només a municipis a partir de 10.000 habitants?, s'hauria de fixar una cota més baixa entre 5000-10000 habitants.
- S'ha de potenciar la inspecció per poder vigilar que les administracions inverteixen bé els recursos.
- A nivell municipal, la direcció superior de l'arxiu està adherida en molts casos a la secretaria, fet que es considera molt positiu perquè és un ens més transversals que no una adscripció a cultura. Així es planteja quina ha de ser l'adscripció dels arxius a nivell de la Generalitat.
- S'ha de fer una reflexió seriosa en matèria de grups de treball entre administracions, cal ser més transparents (es cita el del quadre de classificació, com exemple de model col·laboratiu).
- Es necessari pensar en un programa de recursos pels arxius amb pressupost de país per garantir-los. El pressupost actual és massa baix. Així mateix, s'han d'estabilitzar els recursos humans, hi ha molta precarietat i s'ha reduir.

- En matèria de formació i recursos humans s'han d'obrir diferents perfils d'arxiver que puguin competir amb tècnics d'Administració Electrònica, analistes de dades, etc. Per tant, cal definir els diferents perfils professionals i ampliar els continguts de les convocatòries, que encara reflecteixen un perfil general i historicista molt clàssic. Adaptar els plans de formació.
- Preocupa la visió global del sistema de gestió documental perquè sigui més transversal i inclogui la documentació electrònica i la preservació digital. Cal replantejar les estructures des d'aquesta visió global. Per exemple, preguntar-nos si té sentit l'arxiu comarcal en municipis o comarques on ja hi ha grans arxius. Així doncs, cal definir els perfils dels arxius i redefinir l'estructura. Per això ens cal que la capçalera del sistema doni resposta real a les necessitats.
- L'Arxiu Nacional no està preparat per rebre la informació del futur, què succeirà amb la documentació electrònica i el patrimoni digital públic?.
- La visibilitat de l'arxiver en la societat i dins de les administracions és gairebé nul·la. Ens trobem amb una professió encara invisible fins i tot a l'interior de les pròpies organitzacions.
- Actualment els arxius estan dins del Departament de Cultura, en una direcció general de patrimoni cultural que no compta amb recursos suficients. Per tant, manca una ubicació clara i que generi més presència i autoritat. Aquesta situació impedeix dictar polítiques a l'administració.
- Actualment estem davant d'un important procés de canvi degut a l'administració electrònica. L'administració electrònica exigeix equips multidisciplinars i que els arxius i la gestió documental, en l'administració municipal, formin part de Secretaria. Aquest fet ha estat quelcom de positiu en determinats ajuntaments perquè és una ubicació transversal i ha permès assolir el necessari suport.
- Els nous reptes professionals són l'accés, la transparència i la digitalització. Per tant, en un model de societat basat en les dades, no té cabuda l'arxivística patrimonial, cal segmentar els perfils professionals en especialitzacions que ens permetin adaptar la professió als canvis. Així doncs, cal trobar l'encaix dels arxivistes com a professió, cal sectoritzar la pràctica arxivística i la gestió documental, si s'intenta abastar tot, no s'acabarà abastant res.
- Seria necessari canviar l'adscripció dels arxius i penjar directament de presidència, alcaldia, secretaria i altres òrgans transversals.
- Cal repensar el rol de l'ANC i dotar-lo d'autoritat en matèria de transparència, accés i gestió documental, no només en la part històrica. L'ANC ha de liderar aquest procés de canvi.
- L'estructura dels arxius a nivell de país és molt feble. El paper de l'arxiver ha superat la part d'arxiu històric i actualment el que és important és el paper de l'arxiver en matèria de gestió documental i administració electrònica. A les administracions locals l'arxiver és més transversal i més multitasca i ha de realitzar massa funcions.
- La formació ha d'evolucionar i donar resposta als reptes actuals de la professió, així, calen noves formacions que s'adaptin a les vigents necessitats. D'altra banda, les empreses tenen llocs de treball que fan tasques d'arxiver sense aquesta "etiqueta", raó per la qual cal flexibilitat als perfils laborals.
- Actualment la feina professional que estan desenvolupant els arxivistes està patint un gran canvi i costa molt adaptar-se degut a l'augment de la complexitat. Cal una formació constant. Es troba a faltar manca de suport de la Generalitat. Dèficit crònic de personal.

- D'altra banda, hi ha institucions que es solapen. Per exemple, no s'acaba d'entendre el sentit i el rol dels arxius comarcals en les zones urbanes. Per tant, hi ha duplicitat i cal fer una política planificada d'arxius a nivell de país que defineixi i aclareixi el suport a l'administració local.
- En matèria de conservació de patrimoni històric, hi ha moltes coses que s'haurien de millorar, la situació actual es preocupant. Així, no existeix el rol del restaurador als arxius i els restauradors són invisibles. Així mateix, no es pot prioritzar la digitalització a la restauració i cal establir uns criteris estàndards per restaurar. Finalment, es troba a faltar formació bàsica en temes de restauració i cal un pla de rescat d'arxius.
- Preocupa com es fa la gestió documental en l'administració de la Generalitat perquè no existeix una política planificada que integri tot el cicle de vida. L'ANC, per exemple, no està ben connectat al sistema de gestió documental de la Generalitat.
- No està prou garantit el dret a la informació. Ara ja parlem de dades i de quins estàndards hem d'aplicar en matèria de descripció o polítiques que defineixin al cap i a la fi a on arriben aquestes dades i com. D'altra banda, els arxius es deuen al ciutadans, a la transparència i a les dades obertes i tota aquesta gestió és la base, una base que fem sense els recursos tecnològics, sense l'especialització i sense la formació adients, un fet que provoca que ens haguem de recolzar en empreses externes. A més a més, no hi ha criteris jurídics específics d'accés fet que dificulta definir una política comuna en aquesta matèria.
- Una preocupació fonamental és l'accés a la informació. Actualment, es demana accés a informació que pot plantejar problemes amb la protecció de dades i qui acaba decidint si s'ha d'accedir és l'arxiver. Aquest fet genera un problema en matèria d'accés en diversos d'arxius, ja que no hi ha un criteri únic i la decisió final depèn dels secretaris municipals i dels serveis jurídics de cada institució. Es proposa la necessitat d'una autoritat única que dictés una política única en aquesta matèria tan important.
- El personal i el dimensionament dels arxius s'hauria de fer segons diferents criteris com volum de fons, consultes, etc. Actualment la manca de personal és un tema greu i els arxius van ingressant fons que després no es poden tractar ni posar a disposició per la seva consulta. Així doncs, cal fixar criteris de personal en funció de diferents criteris, no només els habitants del municipi, i després garantir que es compleixin.
- Hi ha un problema de concepció del SAC. La Llei 10/2001 que el crea no s'ha acabat d'implantar mai perquè s'ha actuat amb el patró de la Llei de 1985. La Llei 10/2001 en la situació actual no serveix ni dona resposta a totes les necessitats.
- Hi ha diferents tipus d'arxivística (com músiques) i hi ha molta més gent participant, molt més impacte, més participació ciutadana. L'arxivística està creixent i hi ha una mancança real d'arxiviers, també en l'empresa privada, que incorporen arxiviers sense saber-ho. Per tant, la visió holística de l'arxiver no és suficient i cal una cobertura de tots els perfils professionals, que el cos d'arxiviers del país no està cobrint actualment. A més totes les especialitzacions professionals dels arxiviers haurien de tenir el mateix prestigi i cobertura.
- L'estructura jeràrquica actual dels arxius no és idònia i cal replantejar l'adscripció actual extraient arxius de Cultura. No és només el canvi sinó el rang i la potència de la nova ubicació, com podria ser crear una Autoritat Catalana d'Arxius i Gestió Documental, que podria dependre del govern o del parlament. Cal resoldre aquest eix central, el problema de la capçalera del SAC, per poder abordar la resta de temes i el Pla pugui ser efectiu. Com a conclusió, la gran pregunta és qui encapçala el sistema d'arxius.

- Cal garantir el mateix d'accés arreu del país i sense diferència per centres. Actualment, hi ha grans diferències entre els diferents arxius municipals, raó per la qual per donar suport als ajuntaments en la gestió dels arxius calen recursos, formació i constituir equips d'especialistes per àmbits que donin una resposta coordinada i homogènia. I no tot depèn dels recursos: hi ha arxius que es tanquen i hi ha arxius que s'obren, per tant el que cal és canviar les dinàmiques oclusives d'alguns professionals i disposar-se a l'obertura. Finalment, és imprescindible que els arxius locals han d'avançar de forma conjunta per poder resoldre els seus problemes.
- Fer front a la demanda social d'ingressar la documentació privada a partir d'una planificació que ara és impossible. En la situació actual salvem arxius que després no podem difondre.
- Es remarca que hi ha arxivers ubicats en llocs de treball molt singulars que fan tasques que poden semblar rares o exòtiques en el context actual. Han de fer front, per exemple, a la demanda d'ingressar la documentació privada a partir d'una planificació que és impossible per manca de recursos, malgrat el fet de treballar a un gran arxiu que sí que en disposa, si es compara amb centres més petits. Actualment es viu en un allau permanent, factor que provoca que no es pugui planificar el tractament. Ingressar i no fer els fons dipositats accessibles no té sentit. Hi ha una manca de recursos estables i es produeix un traspàs de tasques de descripció i organització a personal eventual.
- En els darrers anys s'ha produït un canvi abismal en els arxius i la seva concepció. Es valora el treball que es fa en la xarxa d'arxius locals de la Diputació de Barcelona. Els ajuntaments que són més grans de més 5000 habitants estan adquirint programes de gestió documental discordants i que s'adquireixen sense criteris unificats, raó per la qual la Generalitat hauria de dictar criteris en aquest aspecte. Caldria que una nova llei establis les funcions dels arxivers en l'administració local per fer front als reptes de l'administració electrònica i la transparència.
- Actualment els recursos són escassos i inadequats per les competències que han d'afrontar els arxius comarcals. El baix sou dels arxivers també és un problema. Catalunya és un país territorialment molt desigual i això condiona i dificulta buscar solucions globals. Així, les estructures rígides que s'estableixen no serveixen per a un país que no és homogeni. D'altra banda, els arxivers actualment han de fer de tot, tenen massa funcions que no es poden assumir amb recursos minsos.
- La Llei d'Arxius 10/2001 no està malament però no hi ha una força coercitiva que obligui a aplicar la normativa.
- La precarietat de recursos humans i econòmica és endèmica de la professió. Cal actualitzar els instruments del sistema (cens, registre) per a poder planificar i distribuir els recursos de forma racional i proporcional. No es pot abusar dels becaris per suplir la precarietat existent.
- Els arxius som necessaris? Ara és el moment de prioritzar el difondre (fins ara ho ha estat l'ingrés). Cal coordinació entre administracions. Imprescindible la especialització professional. Serà necessari disposar d'una central de recursos compartits.
- D'altra banda existeix la preocupació de com es dona resposta a l'ingent generació de dades efímeres que s'estan generant que són un reflex de la societat actual.
- No hi ha un pla de preservació digital de Catalunya i l'Arxiu no serveix per fer aquesta funció. Aquesta mateixa situació es pot aplicar al patrimoni digital analògic. Així mateix, s'ha de superar el DIDAC. Un nou repositori segur exigirà mancomunar recursos humans i informàtics. També seria bo que els arxivers itinerants de la Diputació de Barcelona (model d'èxit) i els comarcals unissin esforços enlloc de competir.

- Els arxius han de donar una resposta coordinada independentment de la seva titularitat, qui sigui el titular de l'arxiu no és quelcom que preocupi als ciutadans.
- Es veu necessària la creació d'una autoritat catalana d'arxius.
- És urgent acabar amb la precarietat que es cronifica a través dels becaris i la contractació d'autònoms. Així mateix, seria necessari crear per llei un Cos d'Arxiviers de Catalunya, no exclusivament de la Generalitat.
- L'ANC no és ara per ara la capçalera del sistema que es mereix el país ni el propi personal de centre. Cal una visió de país per a l'ANC.
- Als eixos de debat del pla no apareix la formació i aquesta és fonamental i vital per detectar les necessitats formatives del sector. Per tant, la importància de la formació en el Pla estratègic dels arxius és clau i transversal, raó per la qual caldria una normativa reguladora.

Resum dels diferents àmbits

A. El Sistema d'Arxius de Catalunya (SAC)

Objecte: Revisió del Sistema d'Arxius de Catalunya (2001-2018): realitats, limitacions, propostes de millora i canvi.

Es considera que actualment el SAC no té credibilitat i es posa com exemple que no s'actui davant de situacions clares. Com és possible que la BC adquireixi fons documentals? També es diu que, més que preguntar qui creu en el SAC, s'hauria de formular: Qui se sent del SAC?, partint de la base que en general hom se sent vinculat amb qui l'ajuda.

La pregunta fonamental que ha d'atendre el Pla d'Arxius és quina ha de ser la millor estructura arxivística, que no oblidí el sector privat i no se centri exclusivament en l'àmbit públic. **El Departament de Cultura no pot afrontar la transformació grossa que experimenta el sector i faci front a les necessitats del país en matèria de gestió documental i arxius.** En general Cultura manté la visió dels arxius des de la percepció patrimonial. La demanda d'una direcció general d'arxius és veu com un problema per Cultura. Per tant, darrere aquesta adscripció a Cultura no convé. Com s'afronta això en altres països? **La proposta seria dotar els arxius de rang i visibilitat dins de l'administració i que la seva gestió es dirigeixi cap a un ens consorciat en el què també participi el Departament de Cultura.** Una possibilitat seria crear una **Autoritat Catalana d'Arxivística** que no depengués d'un sol departament o d'una línia política concreta, de forma que es generarien polítiques comunes aplicables a tot el territori que posés en vàlua la transversalitat de l'arxivística actual.

Passar d'una arxivística conservadora a una arxivística oberta. El focus ja no està en el patrimoni, sinó en l'accés a la informació (concepte que també inclou l'accés al patrimoni). Hi ha un marc mental derivat de la manera que s'ha entès i aplicat l'article 44 de la Constitució Espanyola i les lleis posteriors, que expliquen la situació actual que desplega la part cultural dels arxius però no el dret d'accés a la informació. Per tant, s'ha legislat en matèria de patrimoni molt més que en matèria d'accés a la informació pública. Aquest fet s'explica també perquè, segons l'Estatut d'Autonomia de 1980, el Departament de Cultura va rebre les competències en matèria de cultura i no les de l'administració i gestió documental. D'aquí neix la necessitat actual de plantejar l'adscripció dels arxius en l'autonomia catalana.

La situació actual de la regulació de l'accés és preocupant. Actualment la gestió de les polítiques d'accés està repartida entre tres organismes de la Generalitat que no es coordinen, que són l'Autoritat Catalana de Protecció de Dades (APDCAT), la Comissió Nacional d'Accés, Avaluació i Tria Documental (CNAATD) i la Comissió de Garantia del Dret d'Accés a la Informació (CGAIP). **És urgent que actuï una superestructura sòlida i amb autoritat que posi ordre i impulsi la unificació de la doctrina en temes d'accés.** La convocatòria d'aquesta coordinació correspondria ara al Departament de Cultura i no ho fa per manca de lideratge.

L'òrgan competent en arxius i gestió documental, amb independència de la seva dependència i adscripció, ha de ser dotat amb els recursos humans i pressupostaris suficients per a fer les seves tasques. La situació actual és esquelètica i no se li pot demanar més del que ja fa. La credibilitat del Pla d'Arxius dependrà en bona part d'aquest fet.

No es pot dir que no hi hagi recursos, **hi ha recursos mal distribuïts amb duplicitat i les estructures han de ser flexibles**, potser hi ha comarques que no necessiten un arxiu comarcal, per exemple. Una altra situació on cal coordinació és entre la figura dels arxivers itinerants de la Diputació de Barcelona i els arxius comarcals. És incompreensible que no s'abordi la duplicitat Diputació/Generalitat en les comarques de Barcelona i s'acabi amb la doble sol·licitud de dades d'activitat, la doble línia de subvencions, etc. **Cal evitar el solapament per a no malbaratar, harmonitzant i delimitant competències, i impulsar la mancomunació dels recursos per atendre urgències i situacions concretes.** Així, si un arxiu té unes necessitats concretes, que hi hagi mecanismes d'ajut dins del sistema, és a dir, equips de salvament o d'intervenció d'urgència.

Es considera que els arxius comarcals no són opcionals sinó més aviat molt necessaris per al patrimoni d'àmbit comarcal. No s'ha de destruir la XAC, el que cal és potenciar-la i adequar-la

És necessària una **autoritat que proporcioni instruments**, que posi requeriments. Hi ha una llei que no es compleix i ningú certifica que es compleixi. Per tant, calen instruments i òrgans que certifiquin, per exemple, si una solució tecnològica compleix o no amb la normativa. Així doncs, la situació actual no és només qüestió de recursos.

Actualment estem vivint un desmantellament del sector públic de manera sistemàtica i això genera dissonàncies en el desenvolupament de funcions. El sistema d'arxius hauria de funcionar en matèria de garanties de drets, del dret d'accés a la informació, dret d'accés a la cultura. **El principi clau de l'organització arxivística hauria de ser una finestra única que donés accés a tots els arxius.**

L'accés a la informació és l'estratègia bàsica que ha de servir per a preservar el patrimoni documental català i la gestió documental de Catalunya.

Els arxius de menys de 5.000 habitants estan al final i volen ser membres del SAC; cal modificar la llei en aquest sentit.

B. Governança i funcionament dels arxius

Objecte: Revisar la gestió dels centres d'arxiu: context normatiu, equips, recursos, treball en xarxa. Realitats, reptes i propostes de futur.

Es proposa que la Diputació de Barcelona creï també la figura del **restaurador itinerant** perquè hi ha molt mal assessorament als arxius petits en aquest aspecte. **Hi ha poca planificació en matèria de restauració**, sempre està lligada a si queda o no pressupost a final d'any.

Calen equips multidisciplinaris amb diferents especialistes que puguin desenvolupar un treball en xarxa. Actualment hi ha un dèficit d'expertesa en la gestió de fons històrics (paleografia, llatí, etc.). D'altra banda, cal establir **plans de col·laboració i formació a nivell internacional.**

Cal establir quins serveis i a quins usuaris van adreçats com a pas previ per a definir els recursos necessaris.

Un dels problemes de fons és que tots els arxivers estan adscrits a un centre que a la vegada depèn d'una Administració, i això és limitant, raó per la qual **cal ampliar la cooperació entre administracions, ja que no hi haurà més recursos disponibles.** D'altra banda, **es proposa una secció del pla dedicada a la formació** i aquest aspecte es considera molt important.

En 15/20 anys els arxivers seran residuals i un ofici antic. L'arxiu serà com un viatge en el temps, que ensenyarà com es gestionava la informació abans del gran canvi. L'arxiu del futur serà un gran banc de dades.

Es fa una comparació entre com es gestionava el medi ambient i com podrien ser els arxius del futur. Abans que existís un departament específic de medi ambient, tot aquesta àrea estava diversificada en diverses àrees diferents. Es pensa que **en el futur es governarà, no gestionarà, la informació.** Els arxius seran el lloc on s'uniran totes les peces del puzzle.

Es mantindran les funcions clàssiques dels arxius (ingressar, conservar, difondre)? Sembla que ara es demana a l'arxiu que ho faci tot, però això no vol dir que tot ho hagi de fer l'arxiver, **cal que a l'arxiu convisquin diferents especialitats professionals.** A l'arxiu del futur potser es treballi com a alguns arxius municipals actualment, que no es treballa exactament en un servei, sinó en un equip transversal de diferents departaments municipals amb visió multidisciplinària. La professió d'arxiver potser que es dilueixi en serveis transversals, en els quals l'arxiver aportarà expertesa específica en la gestió de la informació i en la gestió de les dades. Així, **els arxius del futur podrien englobar-se en un únic servei transversal, que és el de la governança de la informació.** Hi ha diversos perfils tècnics dins de l'arxiu en que doni compliment a les funcions i necessitats de cada àmbit. Per tant, els arxius del futur no seran un servei específic sinó una peça de la gestió de la informació.

També es veu que actualment la figura de l'arxiver s'està difuminant perquè es veu obligat a saber i fer de tot. Així, els directors de centres d'arxiu fan de gestors d'equipaments i de gestors administratius. Els arxivers locals participen en multitud d'equips, programes, taules de treball,... Tot i això, es considera essencial que els historiadors segueixin en els arxius per assessorar en recerques i investigacions.

C. Gestió dels documents, de la informació i la transparència

Objecte: La gestió documental i l'accés als arxius en la preservació dels drets dels ciutadans en una societat oberta i democràtica.

Algun òrgan hauria de **definir el concepte d'informació pública de forma** que tots els arxius apliquin per igual el concepte que s'acordi. Cal **clarificar el tema de les dades personals** i crear un **quadre mestre, una espècia d'arbre de decisions que serveixi per consensuar i justificar els acords presos en aquest àmbit.** Actualment s'estan aplicant normes absurdes i/o contradictòries en matèria d'accés com per exemple el dictamen 007/2016. Així mateix, s'ha d'harmonitzar el criteri cronològic que regula l'accés a la informació.

S'estan aplicant normes absurdes i/o contradictòries en matèria d'accés, i es posa com exemple del dictamen 007/2016 de la CGAIP.

La llei de transparència i el reglament de protecció de dades que s'apliquen a la informació ha fet inoperant l'accés a aquesta, ja que no tenen límits cronològics ni coneixen les necessitats de l'investigador. Cal harmonitzar els criteris cronològics actuals dels 25730/50 anys que regulen l'accés. La obligació d'anonimitzar la informació dels documents, que recau sobre els arxius, és una tasca absurda i impossible. Tot plegat dificulta el legítim dret a la investigació.

Hi ha una clàusula addicional en la Llei de transparència que diu que l'APDCAT, la CGAIP i la CNAATD s'han de coordinar, però aquest no és el cas. El Departament de Cultura hauria d'haver exigit el seu compliment. **Cal, per tant, que els tres òrgans que tenen autoritat en matèria d'accés i transparència es coordinin i facin una doctrina comuna.** La realitat és que com que l'APDCAT té capacitat sancionadora predomina la seva opinió sobre la resta. Així doncs, **cal una autoritat que doni eines comunes, directrius clares i fiscalitzi l'activitat. Podria exercir aquesta funció la CNAATD?**

Els arxius haurien de fer de centres de conscienciació de la ciutadania en matèria d'alfabetització en gestió de la informació. Així mateix, **l'accés a la informació i la seva gestió s'hauria de definir al principi del cicle de vida de les dades.** Els arxivers no són qui generen les dades, raó per la qual, qui les genera hauria de definir els criteris d'accés. D'altra banda, s'hauria d'impulsar un marc legal que reduís al mínim les limitacions d'accés i estableixi la llibertat d'accés per a la resta, així com derogar la llei de secrets oficials del 1968.

Per a regular millor l'accés, seria convenient poder **definir els diferents perfils d'usuaris d'acord amb l'ús que puguin fer de les dades** (distingint, per exemple, entre un ús recreatiu i un altre de professional, si és investigació privada o per a difusió pública).

D. Memòria i patrimoni: els arxius en la societat digital

Objecte: El futur del patrimoni documental i dels arxius històrics davant dels canvis tecnològics i legals.

La tasca de recollida de fons privats s'interromp quan arriba la transformació digital, perquè ja no hi ha documents a recollir a no ser que es conservi la informació digital, així doncs, no hi ha continuïtat en els fons privats en el moment en que s'arriba a l'era digital. Almenys que es garanteixi la conservació de la informació pública.

Els arxius històrics s'haurien de centrar en obrir-se, tenint presents els hàbits canviants de la ciutadania ja que els usuaris deixen de venir presencialment als arxius. Caldria realitzar:

- estudis de mercat per determinar qui hi ha davant de les xarxes socials, no hi ha cap estudi que permeti fonamentar les polítiques de difusió a Internet o a xarxes socials,
- generar eines no estàtiques que evolucionin i s'adaptin a les necessitats canviants,
- disposar d'un arxiu digital potent que mantingui la integritat i autenticitat dels objectes que conté,
- afrontar l'obsolescència,
- un pla per evitar que es perdi la informació digital que s'està generant, en la situació actual es perdrà la informació entre l'any 2000 i el 2030.

Hi ha un **cesura entre l'arxiu en paper i el digital,** això no vol dir que la informació es perdi, sinó que aquesta informació va a les empreses tecnològiques i al núvol. Per tant, el futur de la informació (i dels arxius històrics) està en

les grans corporacions tecnològiques, com Facebook, i **els arxivers del futur seran els mediadors entre aquestes grans tecnològiques i els usuaris.**

La digitalització universal dels fons històrics és econòmicament inviable i potser innecessari. No dona resposta a la totalitat de la documentació custodiada. **El servei presencial no serà mai prescindible**, el futur no és la seva desaparició. Tot i això, els fons històrics hauran de trobar la manera de donar resposta a les necessitats telemàtiques.

S'ha de conèixer la demanda i tenir en compte que el tractament que es dona als fons estimula aquesta demanda, es pot provocar l'interès de l'usuari. Per tant, cal conèixer els nostres usuaris telemàtics. D'altra banda, **si el futur són els portals i les connexions telemàtiques, s'ha de canviar la descripció dels fons i enriquir-les.**

E. Arxius i entorn. Visibilitat i projecció dels arxius catalans

Objecte: Incrementar la comunicació dels arxius i enfortir els vincles amb la societat.

Els arxius catalans han de tenir una major presència a les institucions internacionals, així, cal obrir-se a arxius estrangers i ser permeables a institucions internacionals. Això es fonamental perquè es tracta d'un sistema d'arxius petit. Així mateix, calen estades de treball a d'altres països i de coneixements d'altres arxius i enriquir-nos d'altres comunitats arxivístiques. A Adelaida, Austràlia, es celebrarà a l'octubre de 2019 una conferència sobre els arxius del futur. S'indica la necessitat de que hi vagi algú del pla.

Cal activar estratègies de comunicació amb diferents registres i ampliar la base d'usuaris. La quantitat d'activitats a dins de l'arxiu fa incrementar moltíssim la participació de la ciutadania en aquest sentit. On hi hagi un arxiu ha d'haver obertura, **els arxius s'han d'apropar al ciutadà del carrer i deixar enrere el concepte de centre.** Així doncs, s'han de revisar totalment les polítiques de difusió i analitzar diferents registres. **Treballar una nova presència en el marc obert per la digitalització**, de forma que es tornin a obrir els arxius històrics **explotant a fons els equipaments oferint espais i generant una producció pròpia.**

Replantejar accions clàssiques, com la celebració del Dia Internacional dels Arxius, creant activitats coordinades i que no semblin una obligació o càrrega. D'altra banda, s'ha de plantejar com preparar la informació que els arxius ofereixen per a diferents perfils i anar a buscar als usuaris en l'entorn telemàtic. Seguirà fent falta una persona humana que orienti a l'usuari i l'ajudi a navegar pels diferents portals, accedir als centres, etc. **L'arxiver pot ser un canal permanent d'assessorament.**

Els treballs de recerca a partir dels fons de cada arxiu no es difonen de forma correcta. Una alternativa seria una combinació entre arxiu i museu per poder tenir una nova presentació davant la ciutadania. Els usuaris no volen llegir, **els usuaris volen tenir experiències.** Exemples d'aquestes experiències i mecanismes de participació dels ciutadans amb els arxius podrien ser concursos de fotografia, exposicions commemoratives per institucions, etc.

Cal traduir els instruments, bases de dades, portals a diferents llengües.

Què fer amb l'excés de commemoracions?.

F. La indústria dels arxius i la gestió documental

Objecte: Incentivar l'activitat professional i empresarial dedicada a la gestió documental, la informació i la explotació de dades i la seva relació amb les administracions públiques.

El primer que es necessari fer és reconèixer que existeix una indústria en matèria d'arxius i gestió documental que actualment és ignorada com a indústria cultural.

La majoria d'empreses són consultores tecnològiques i busquen arxivers per donar suport al desplegament de l'Administració Electrònica i no en troben, per tant, hi ha una demanda laboral d'arxivers, però li diuen d'una altra manera com ara *data controller*.

En molts casos, la situació del personal contractat per les empreses que es dediquen al sector d'arxius és de precarietat, raó per la qual el salari dels tècnics que treballen per aquestes empreses hauriem de ser els adients a les tasques que desenvolupen, per tant els plec de contractació haurien de tenir associat un salari mínim pel personal contractat. Així, el que s'espera d'aquest pla és que ajudi a reduir la precarietat i millorar les contractacions per part de les empreses.

S'indica que els preus de sortida dels concursos són escandalosament baixos i les condicions de pagament pitjors, això dificulta que les empreses puguin garantir salaris. En contrast, el personal té una excel·lent formació. **L'administració no coneix la realitat de les empreses i els autònoms**. Els criteris de qualitat i de condicions laborals passa per fer un estudi de les condicions legals de la contractació administrativa i de la redacció dels plecs.

S'ha de delimitar un nucli bàsic de tasques de gestió documental que no es puguin fer externament. La gestió dels arxius del govern no es pot privatitzar.

Si es garanteix que els perfils que treballen a les empreses privades són arxivers es garantirà la preservació del patrimoni analògic i digital privat.

No es pot desenvolupar un pla des del punt exclusiu de l'Administració Pública, cal conèixer l'empresa privada

CRÈDITS:

Document revisat per:

Josep Fernández Trabal,
Coordinador del Pla d'Arxius i
Gestió Documental de Catalunya